

ÁLLATVÉDELEM

AZ „ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET“ ÉS A „MAGYARORSZÁGI
 ≡ ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGÉ“ NEK KÖZLÖNYE ≡

BUDAPEST IX., ERNŐ-UTCZA 11-13. sz. TELEFON 85-12.

Ezen lap közleményeinek utánnomását nemcsak szívesen megengedjük,
 hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. □ □ Előfizetési ára 1 évre 2 korona.

V. ÉVFOLYAM

1908 DECEMBER

∴ 12. SZÁM ∴

TARTALOM: Módosított intézkedések az ebzárlatok tárgyában. — Madárvédelem a székesfővárosban. — Az időszerű teendők főbbjei az állatvédelem terén. — *Egyesületi hírek:* A pozsonyi állat- és madárvédő egyesület közgyűlése. — A kassaiak és az állatvédelem. — *Állatok világa:* Tudomásul. — A megszokás hatalma az állatoknál. — *Szemle:* A madárvédelem érdekében. — A bikaviadatok áldozatai. — Internationaler Frauenbund für Vogelschutz. — A lövésre megzúntatása Ausztráliában. — Az apáca-lepke pusztítása és a madarak. — Madártollak és hullák, mint kalapdiszkek. — Állatvédelem a belga parlamentben. — *Hírek:* Személyi hírek. — A természet védelme. — A Berliner Tierschutzverein és a Deutscher Tierschutzverein. — *Vegyesek:* A karácsonyfa mint madáretető. — A vonuló madarak megjelölése. — A Roccoli. — *Irodalom:* Lóra vonatkozó előadás katonai reáliskolában. — „Recht den Rechtlosen!“

Módosított intézkedések az ebzárlatok tárgyában.

Az ebveszettség esetén alkalmazott rendelkezések különösen a zárlatok tekintetében, úgy az országban mindenütt, mint Budapesten is nem levén egyöntetűek, egyesületünk ez ellentétes eljárásoknak rendeleti uton leendő megszüntetése érdekében a következő kérelemmel járult a földm.-ügyi m. kir. miniszter urhoz:

Sz. 381/1907.

Nagyméltóságú Miniszter Ur!

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy az alábbiakban az ebveszettség ellen fennálló közigazgatási intézkedéseknek a gyakorlatban való alkalmazása körül a

székesfőváros területén felmerült néhány ellentétre reá mutathassunk és az ellentétes eljárásoknak rendeleti uton leendő megszüntetését Nagyméltóságodtól mély tisztelettel kérelmezhezzük.

Az ebzárlat idején szabadon járó (pórázon nem vezetett) és e miatt a gyepmester által befogott ebek kiadatása körül a székesfővárosi kerületi előljárásságok nem követnek egyforma gyakorlatot. Egyes kerületi előljárásságok az állategészségügy rendezéséről szóló 1888. évi VII. t.-c. 68. §-a és a törvény végrehajtási rendeletének 188. §-a értelmében az ebzárlat idején befogott ebet egyáltalában nem adják ki, hanem kiirtatják, amely eljárásukat a székesfővárosi 654/901. kgy. számú ebtartási szabályrendelet 22. §-a is igazolja. Más kerületi előljárásságok ellenben veszettségnek, vagy fertőzésének gyanújában nem álló ebet nem irtatnak ki rögtön, ha-

nem előbb 40 napig megfigyelés alá vétetik és ebben a tekintetben Nagyméltóságodnak két konkrét esetben hozott döntésére (1903. évi május hó 28. napján kelt 99505/1902. számú rendelete és 1906 évi 94648. számú határozata) támaszkodnak, amelyek szerint a veszetzésnek, avagy fertőzésének gyanújában nem álló ebek azonnal való kiirtását mellőzni kell akkor, ha az ebet a tulajdonos költségén alkalmas módon el lehet különíteni, s megfigyelés alá lehet venni.

Az eljárás egyöntettségének biztosítása végett kérjük Nagyméltóságodat, hogy a két konkrét esetre vonatkozó döntést általános utasításkép kiadni méltóztassék, mert a legtöbb esetben tényleg nem volna megokolt, ha a 68 §. és a székesfőv. szabályrendelet 22. §-ának rendelkezése betűszerint végrehajthatnák.

Az 1888. évi VII. t.-c. 67. §-a ezen törvény végrehajtási rendelkezésének 187. §-a, továbbá a székesfőváros ebirtatási szabályrendelet 25. §-a értelmében: ha valamely eb embert mart meg (amely eb ennek folytán veszetzés gyanújában állónak tekintendő), az ilyen kutya a hatóság által a veszetzés megállapíthatása céljából őrizetbe és az állatorvosi főiskola korodáján, illetve a gypmester (állategészségügyi) telepen állatorvosi megfigyelés alá veendő.

De a hivatkozott törvény, illetve rendelet, és szabályrendelet a megfigyelés időtartamát nem határozza meg és így a hatóságok a legkülönbözőbb módon intézkednek. A legtöbb helyen, így a székesfővárosban is, a megfigyelési idő 12 nap, máshol 14 nap, de vannak helyek, hol az I. fokú hatóságok 40 napi megfigyelési időt is megállapítanak. Minthogy a veszetzés lefolyása eléggé ismeretes és 6—7 nap alatt okvetlen lefoly, a megfigyelésre a marás napjától számított 14 nap volna a Nagyméltóságod által kiadandó és országosan érvényűl bírói rendeletben megállapítandó.

Mély tisztelettel maradtunk, Budapest, 1907. november 25., az O. Á. V. E. nevében: marosi Máday Izidor s. k. ny. min tanácsos, elnök, Grimm Gusztáv s. k. ügyv. alelnök, Monostori Károly s. k. főisk. tanár, titkár.

F. évi 52963—III. 1. sz. a. e beadványunk elintézését értésünkre adva, a földmívelésügyi miniszter ur a következő körrendelet másolatát közölte egyesületünkkel:

Körrendelet valamennyi városi és vármegyei törvényhatóságnak (Budapest és Fiume kivételével).

Egy konkrét eset alkalmából 1903. évi május 28-án 99505. sz. a. kiadott itteni rendeletben kimondatott az, hogy az 1888. VII. t.-c. 68. §-ának helyes értelmezése szerint a hatóságilag elrendelt ebzárlat idején szabadon járó kutyák kiirtása, amennyiben idézett törvény 65. §-ának esete fenn nem forog, csak akkor tekinthető indokoltnak, ha a tulajdonos által saját költségére kívánt elkülönítés és megfigyelés keresztül nem vihető, vagy oly eredménnyel jár, hogy az idézett törvény 65. §-a értelmében a kérdéses kutya feltétlenül kiirtandó, mely esetben önként érthetőleg jogorvoslatnak csak birtokon kívül van helye. Minthogy a veszetzés emberre, állatra egyaránt rendkívül veszélyes jár és minthogy annak lappangási időszaka igen fagy, az e tárgyban meghallgatott országos állategészségügyi

tanács véleményéhez képest felhívom Cimet, utasítsa az illetékes állategészségügyi hatóságokat, hogy a fent idézett 99505/1903. sz. itteni rendeletben foglalt kedvezményt csak igen méltánylást érdemlő kivételes esetben a fennforgó körülmények és viszonyok kellő és lelkiismeretes mérlegelése után és csak akkor alkalmazzák, ha veszetzés, vagy fertőzésnek gyanúja egyáltalában fenn nem forog és ha a tulajdonos által saját költségére kívánt elkülönítés és megfigyelés keresztül vihető, illetve annak foganatosítása akadályba nem ütközik. Ily esetekben a megfigyelési időt egyöntetű eljárás céljából 90 napban állapítom meg. Önként értetik, hogy a fenti kedvezményes eljárás gazdátlan, kóbor ebekre nem alkalmazható.

Ugyancsak az 1888. VII. t.-c. 67. §-ában, illetve annak végrehajtása iránt 40000/1888. sz. a. kiadott rendelet 187. §-ában elrendelt megfigyelési idő egységes alkalmazása céljából azon ebekre nézve, melyek embert martak, a megfigyelési időt 21 napban állapítom meg.

Felhívom Cimet, hogy ezen rendeletemről az illetékes állategészségügyi hatóságokat szigorú alkalmazkodás céljából megfelelően utasítsa.

Budapest, 1908. augusztus hó 5-én. A miniszter helyett: Ottlik Iván s. k. államtitkár.

Ugyaníly értelemben irt le a földm. miniszter ur Budapest székesfőváros tanácsához.

Egyesületünk, midőn ezt tagjai értésére adja, hálás köszönetet mond e helyen is a fontos ügy illető rendezéseért ő Excellenciájának, a földmívelésügyi miniszter urnak.

Madárvédelem a székesfővárosban.

Az „Országos Állatvédő Egyesület“ már 1905-ben a „Magyar Ornithologiai Központ“ szakközegének közbejöttével s a székesfővárosi kert-igazgató hozzájárulásával a Városligetben kísérletet tett a fészkelő odvak elhelyezésével és pedig sikerrel, épügy, mint a földmívelési miniszter ur a Margit-szigeten.

Tavaly aztán azzal a kéréssel fordult az egyesület a székesfővárosi tanácshoz, hogy sziveskednék az oly annyira fontos, hasznos madárvédelmet a főváros területén pártfogásába venni s kivált a budai hegyekben mesterséges fészkelő odvakat és etetőket elhelyeztetni.

A t. tanács, mint a felől f. évi 109.997. sz. alatt kelt iratával értesít, az egyesület e kérését teljesítette. Utasította t. i. Guckler Károly erdőmestert 500 korona kiutalása mellett az odvak és etetők beszerzésére, azok elhelyezésére, ellátására és felügyeletére és arra, hogy e rendelet végrehajtásáról sürgősen gondoskodjék, arról jelentést tegyen, egyben pedig, hogy a közönségnek e tekintetben való tájékoztatására alkalmas hirdetést állítson össze s azt mielőbb mutassa be.

Guckler ur egyébiránt egyesületünkkel karöltve már évek óta úzi a fővárosban a madárvédelmet. Köszönet a székesfőváros t. tanácsának, hogy ezt most már hathatósabb pártfogásával még lehetőbbé tette.

Az időszerű teendők főbbjei az állatvédelem terén.

III.

Lapunk multkori számában már megemlítettem, hogy megfelelő patkolás híján kinlódás számba megy igás állataink munkája s károsodások érnek, amelyeket alkalmas vasalással enyhíthetünk vagy megelőzhetünk.

Mondtam akkor, hogy az u. n. éles vasalást kell végrehajtatnunk, hogy állataink havas, sikos utakon jól kapaszkodhassanak. Némi megjegyzéseim volnának azonban erre az éles vasalásra most, mikor a télben már egészen benne vagyunk.

Kapaszkodásra alkalmasan meg lehet vasalni pl. a lovat, ökröt egyszerűen úgy, hogy közönséges lapos fejű szegeket helyezett hegyes vagy éles fejű, u. n. jég-szegeket veretünk a patkóba. Ezek azonban hamar lekopnak s a kisikamodást tovább nem gátolják. Szokás aztán éles és hegyes körmöket és sarkokat csinálni a felverendő patkóra, de ezeknek is csakhamar az a sorsuk, hogy lekopván, többé nem felelnek meg a kívánt követelményeknek. Ezért már régebbi idő óta szokásban van oly éles, kapaszkodásra alkalmas sarkokat és körmöket venni használatba, amelyek a patkóba becsavarhatók s elkopás után ujakkal cserélhetők ki anélkül, hogy magát a patkót le kellene venni. Ezek a levehető sarkok és körmök azért is előnyösek, mivel ha nincs rájuk szükség, tompa fejűekkel pótolhatók vagy egyáltalán mellőzhetők s így elérhető az, hogy pl. már az istállóban álló és fekvő helyén levő állat meg nem sértheti velük magát.

Nem kis baj azonban fagyó-olvadó időben az, hogy névszerint lovak lábának talpi felülete, a patkó és pata mélyedései között megtelik hóval, az ott egész labdává verődik össze s még akkor is lehetetlenné teszi a kapaszkodást, ha éles sarkai, körmei vannak a patkónak. Segíteni e bajon sem lehetetlen. Segít némileg már az is, hogy az ember valamely csekély értékű zsiradékkal bekenni a pata azon felületét, mely a hóba lép. Jóval biztosabban akadályozható meg azonban a hólabda-keletkezés úgy, hogy ugynevezett fedeles patkót veret az ember a patára. A patkófedél t. i. nem engedi a havat a mélyedésekbe.

Ugy ezen fedeles patkót, mint a lecsavarható s ismét felsrófolható körmű és sarku patkót manapság már minden valamire való patkoló kovács jutányosan el tudja készíteni; a maga érdeke ellen vét hát, aki elmulasztja az ily vasalásnak az alkalmazását szükség esetén. S erre a szükség téli időben minduntalan fenforog.

Zoophylos.

Egyesületi hírek.

A pozsonyi Állat- és Madárvédő Egyesület november hó 22-én tartotta végleges alakuló közgyűlését a városháza nagytermében. A közgyűlésen jelen voltak többek között: Brolly Tivadar kir. tan., polgármester, Odescalchy Valéria hercegnő és Pantocsek József dr.

kórházi igazgató, számos tanintézet igazgatója, tanára, tanítója és növendéke és nagyszámu közönség.

Jankovics Marcell orsz. képviselő, elnök távollétében Györik Márton ny. tanár, az egyesület tiszteletbeli tagja nyitotta meg a közgyűlést rövid, de hatásos beszéddel. A legnagyobb lelkesedéssel méltatta Kováts Lajos dr. v. tiszti orvosnak, az egyesület megalapítójának és éltető lelkének fáradhatatlan tevékenységét, melynek eredményeként az új egyesület zászlaja alá máris több mint 500 tag sorakozott. Az egyesületnek alapszabályait a belügyminiszter ur jóváhagyta. Az elnök végül röviden változtatta az új egyesület céljait, nemes működésének irányait.

Az élénk tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után Hornyánszky Aladár dr. ev. theol. akad. tanár, egyesületi alelnök tartott előadást az ember és az állat viszonyának történeti fejlődéséről. Az ethnográfia, a művelődés- és vallástörténet gazdag adattárával, a lebilincselő példák egész sorával igazolta azt a tételt, hogy az állatokkal való bánásmód az emberi kultúra igazi hőmérője. Rendkívül érdekes előadásban vezette végig a hallgatókat azon a hosszú uton, amelyet az ősember oktalan állatpusztításától az állatvédelmi intézkedések felállításáig megtett, de egyuttal sajnálattal állapította meg, hogy a mai kultúra e tekintetben némi visszaesést mutat s épen ezért van szükség az állatvédő egyesületek működésére. — A nagyszabású előadást az egyesület külön füzetben fogja közzétenni, mely előreláthatólag valódi nyereséget lesz az állatvédelem magyar irodalmának.

Ezután Kováts Lajos dr. titkár terjesztette a közgyűlés elé tartalmaz jelentését az egyesület eddigi értékes munkásságáról. Majd egyhangu lelkesedéssel három évre véglegesen megválasztotta a közgyűlés az egyesület tisztkarát és pedig a következőképen:

Védő: Frigyes kir. herceg.

Diszelnökök: Csáky Vidor gróf, Bittó Dénes dr. főispán, Brolly Tivadar kir. tan., polgármester.

Tiszteletbeli tagok: Apponyi Albert gróf és Darányi Ignác miniszterek, Berlepsch János báró, Máday Izidor, az Orsz. Állatvédő Egyesület elnöke, Herman Ottó, Csörgény Titusz, Chernel István, Pálffy István gróf, Györik Márton, Pantocsek József dr. és Simonyi Gyula.

Elnök: Jankovics Marcell dr. orsz. képviselő; alelnök: Hornyánszky Aladár dr.; titkár Kováts Lajos dr., jegyző: Császár Mihály dr.; másodjegyő: Fülöp Zsigmond; pénztáros: Stampfel Hugó; ügyész: dr. Heuffel Róbert.

Választmányi tagok: Baan József, Barbier Péterné, Beraun Mária, Barbier Péter dr., Berger Benő, Fülep Jónás, Göndör Károly, Grailich Elza, Greiner Mihály, Györik Márton, Jenikovszky Henrik, Frühwirth Samu, Kemény Lajos, Kohn Vilmos, Kovarik Mihály, Krammer József, Lehner József, Pantocsek József dr., Seidl Sándor, Schmidt Ferenc, Skokanek István, Tuma Károly, Siegert Rezső, Wollmann Elma, Wagner Antal.

Tagja továbbá a választmánynak: Fehér Pál városi erdőmester és Zadnik Pál városi műkertész.

Györik Márton indítványára a közgyűlés elhatározta, hogy Máday Izidor nyug. miniszteri tanácsost, az Országos Állatvédő Egyesület elnökét táviratilag üdvözlé.

Az egyesület részére Odescalchy Valéria hercegnő gyűjtőívén adományoztak báró Steiningер Károly gyalogsági tábornok hadtestparancsnok 20 K-t, és gróf Herbersteinné sz. Breunner grófné 12 koronát.

E hivatalos jelenés kapcsán megemlítjük, hogy az egyesület a pozsonyi napilapokban idejekorán lelkes felhívást intézett a közönséghez a madarak téli etetése érdekében.

Az egyesület körülbelül 20 helyen állít fel etetőket. Fehér Pál városi erdőmester a városi erdők részére 14 etetőkunyhót állíttat fel. A „Városi Szépitő Egyesület“ a hegyi ligetben három etetőt állított fel s különben is már évek óta gondoskodik télen a madarak etetéséről. Ugyanezen egyesület tavaly a hegyi ligetben 30 fészek-odut függesztett fel; ezek közül 22-ben kétszer költöttek a cinyegék. Legújabbán az egyesület választmánya Győrök Márton indítványára elhatározta, hogy újabb 100 odut fog beszerezni.

Ily módon a városban két egyesület működik a madárvédelem érdekében, melyek törekvéseit maga a város is támogatja. A városi költségvetésbe egyelőre 200 korona vétetett fel fészekodvak és etetők beszerzésére.

A kassaiak és az állatvédelem. A Kassán az 1885. évben alakult, de már évek hosszú során át szünetelő állatvédő egyesület életreélesztése érdekében az O. Á. V. E. elnöksége kötelességszerűleg, de az ügy érdekében is, a lépéseket már hosszabb idő óta megismételte, de eredmény nélkül.

A folyó évben, szemben a vidéki egyesületek terén jelentkező örvendetes mozgalommal és a Magyarországi Állatvédő Egyesületek Szövetségének alakításával, az O. Á. V. E. elnöksége a lépéseket nagyobb nyomattal igyekezett megindítani. Ezek a lépések ezuttal majdnem egy évi munka után egy tragikomikusnak nevezhető kudarccal végződtek, melyről azonban az igazság kedvéért jelentést tenni nem vonakodhatunk.

Midőn az egyesület volt elnöke írásban kijelentette, hogy a közöny ellen folytatott küzdelmének eredménytelensége miatt visszavonul, de utódjának alkalmas egyént kijelölni nem képes, akkor többek között egy igen tekintélyes egyéniséghez fordult bizalmasan az elnökség az ügy felkarolása érdekében. Akkoriban a kassai lapokban cikkek jelentek meg, melyek az állatvédő egyesület felélesztését szorgalmazták. Ez alkalommal utalás történt arra is, hogy a város főispánját kellene ez ügyben megkeresni. Az elnökség egy részletes előterjesztésben a főispánt kérte meg, hogy az ügyet pártfogásába vegye. A főispán egy, az ügy iránt nemes érdeklődésről tanuskodó iratban adta meg válaszát, melyben az elnökséget arról értesítette, hogy a kassai állatvédő egyesület felújítása céljából a mozgalmat megindította és a kassai á. v. e. alelnökét, dr. Kleckner Alajos kir. tanácsost kérte fel az újjászervezésre. E célból a gyűlés megtartott, de kellő részvétel hiányában és hogy a tanítói körök is bevonassanak, újabb értekezlet október hónapra halasztott. A főispán

ez alkalommal szíves volt dr. Ékes Lajos városi tanácsost megbízni azzal, hogy az á. v. e.-nek még életben levő tagjait, valamint a tanítói köröket körlevél útján felszólítsa és általában az alakuló gyűlést előkészítse.

Idézzük Szalay László főispán értékes iratának végzavait: „... kiemelem, hogy az egyesület nemes céljai és működése iránt élénk érdeklődéssel viseltem s azt a magam részéről törvényes hatáskörömben támogatni óhajtom.“ Ezen becses irat alapján az elnökség melegen megköszönvén a főispán érdeklődését, mind dr. Ékes városi tanácsost, mind dr. Kleckner kir. tanácsost kimerítő iratokkal kereste fel és mindkettőjüket a kellő nyomtatványokkal ellátta. Egyuttal kilátásba helyezte azt is, hogy az alakuló gyűlésre Chernel István, az O. Á. V. E. alelnöke is meg fog jelenni.

Augusztus hónapban kelt iratában dr. Ékes városi tanácsos szeptember vagy október órára tervezte az alakuló gyűlés megtartását és Chernel előadását. Egyuttal kérte, hogy erre az időre küldje meg az elnökség azokat a cikkeket, melyeket az érdeklődés ébresztése céljából a helyi lapok számára kilátásba helyezett. E cikket az elnökség dr. Ékes városi tanácsosnak meg is küldötte. És ezután jött a meglepetés. Mindaddig csakis kizárólag az állatvédő egyesület felélesztéséről volt szó. És ekkor vetette fel dr. Ékes azt az eszmét, „hogy a megalakítandó egyesület ne csupán az állatvédelem ügyét vegye programjába, hanem az ültetvények védelmét is vagy még helyesebben a város szépítését.“ Ezt a levelet követte az ismeretes felhívás Kassa közönségéhez, mely „Város-szépitő“ és „Állatvédő Egyesület“ alakításáról szólt. Az elnökség egy kimerítő levélben fejtette ki, hogy a két, mindegyik külön reátermelt munkaerőt igénylő ügynek egybekapcsolása nem célszerű és ha már a dologon segíteni nem lehet, akkor az új egyesület keretén belől, az állatvédelem egy önálló jövedelemmel és munkaerővel bíró szakosztályra bízassék.

November 22-én azután megtartották a Város-szépitő és Állatvédő Egyesület alakuló gyűlését, melyen az állatvédelem még az egyesület címéből is töröltetett.

Nem füzünk semminemű kommentárt vagy megjegyzést a száraz tények ezen felsorolásához, hanem csak azt jelentjük ki, hogy az O. Á. V. E. a kassai állatvédő egyesület újjáélesztése érdekében a lépéseket mindennek dacára folytatni fogja, meg lévén győződve arról, hogy annak a városnak közönsége, mely magának egyetemet vindikál, nem lehet érzéketlen a népnevelés egy oly tényezőjének felkarolása iránt, mint aminőnek az állatvédelmet ma már nemcsak az ország művelt osztályainak nagyrésze, de a kormány is elismerte és a közoktatásügyi és közgazdasági hatóságokhoz és közegekhez intézett rendeletekben ismételve kimondotta.

Állatok világa.

Szives tájékozással. Az állatvilág iránt érdeklődő olvasóinkkal szemben feltétlen felelősséget nem vállalhatunk az iránt, hogy az ebben a rovatban közölt apróságok, akár egészségben, akár részleteikben kivétel nélkül mind a valóságnak teljesen megfelelnek. A rovat vezetője abból az elvből indul ki, hogy az igazi állatbarát mindent élvezettel olvas, ami az állatok iránti szeretetet ápolni és növelni képes, még akkor is, ha az eléje került dolog valószínűtlennek tűnik fel. Ilyen alapon kérjük felfogni azon részleteket, melyeket kivétel nélkül a külföld szaklapjaiból és komoly irányú folyóirataiból szemeljünk ki és dolgozzunk át.

A megszokás hatalma az állatoknál. Egy newyorki lap meglehetősen szokatlan dolgot beszél el egész komolysággal. Leírja ugyanis egy new-jersey farmernek, Mr. Billings-nek elég szokatlan tapasztalatát egy Plymouth-Rook tyukjával.

A farmer már évek óta ezen tyuknak récetójásokat szokott alája tenni s az apróság a kikelés után persze mindjárt a víz felé szaladt. Ez a tyuknak érthetetlen volt s mindenáron megakadályozni igyekezett ezt a neki szokatlan és kellemetlen dolgot. De mert ez a dolog állandóan ismétlődött, végre is a tyuk philosophus egykedvűségével beletörődött a megmásíthatatlanba, sőt később már annyira beleélte magát ebbe a körülménybe, hogy egész természetesen találta azt, hogy kicsinyeit a vízmedencéhez kell vezetnie, hogy azok abba beleugráhassanak s ott uszó gyakorlatokat végezzenek. A legutóbbi tavasszal azonban a farmer egy tucat értékes tyuktojást kapott s hogy a kiköltés és felnevelés biztos legyen, legmegbízhatóbb tyukjára, a plymouth-rook-ra bízta a kiköltést. Minden kívánsága szerint történt; 3 hétre rá 12 szép csirkében gyönyörködhetett. A tyuk régi szokásához hiven kicsinyeit a vízmedencéhez vezette. De az apróságok megfutottak. A tyuk, mintha csodálkozott volna kicsinyeinek szokatlan viselkedésén s izgatottnak látszott. Napjában többször megismételte a vízhez vezetést, de mert a kicsinyek csökönyösségükből nem engedtek, és sehogy sem akartak kis récékké lenni, a dolognak katasztrófa lett a vége. Egy vasárnap reggelén a tyuk apróságát a vízhez vezette és erőszakkal a vízbe hajtotta őket, ahol persze valamennyi benn fulladt.

Hogy az állat egyes gyakrabban ismétlődő körülményekhez hogyan képes hozzászokni, azt mutatja az alábbi tényleg megtörtént második eset.

Van egy nagyon értelmes hajtótyukyám. Mert szép és szelíd állat, mindenki nagyon szereti a faluban, főleg azonban a gyermekek. Mert az egyik boltos fia látta, hogy a fehér cukrot különösen szereti, többször behívta a boltba s egy kocka fehér cukrot adott neki. Most minden reggel a boltnyitás órájában pontosan ott terem; benyit a boltba, s oda áll a pult elé. Mikor a cukrot megkapja, sarkon fordul és kimegy. — Ugyancsak a csikóm is, amikor a gyerek kiereszti, az előszoba ajtaján benyerit s mikor porcióját megkapta, nyugodtan odébb áll.

Kutyámnak hozzám való ragaszkodása sokszor kellemetlen volt reám nézve, főleg az egyházi funkcióknál. Ilyenkor elüzettem. Ez a meg nem szokott bánásmód feltűnhetett neki s kell, hogy pontosan megfigyelte légyen, mikor nem szabad velem jönnie. Ott hever a szoba sarkában s mihelyt látja, hogy készülök valahova, örömeinek ugrándozással és farkcsóválással ad kifejezést. De ha beharangszo (az összes harangok meghúzása) előzi meg a *nap bármely szakában* készülődésemet, akkor meg sem mozdul; vagy pedig ha látja, hogy könyvecskét teszrek zsebre (pl. temetésre, vagy beteghez megyek), akkor visszafekszik, anélkül, hogy szólne nekik. Így szoktam becsapni, amikor nem akarom, hogy velem jöjjen.

Ujabbán más szokásra tett szert. Mert a gyerekek igen kényeztetik, mindennap $\frac{1}{2}$ 12-kor pontosan ott hever az iskola feljárójánál s várja a hazamenő gyerekeket, illetőleg csemegéiket.

A harmadik eset a következő:

Közmondásszerűté lett már a kutyának a macskával való megférhetetlensége a „kutya-macska barátság“ elnevezéssel. De hát azért itt is van kivétel. — A házbeli macskát a kutya nem csak megszokja, sőt barátságot is köt vele.

Házikutyám, a Treff pl. mindaddig nem megy a kuckójába aludni, míg valamelyik macska be nem jön. Ekkor azután nyakon ragadja a macskát s viszi a kuckójába. Ott a macska a hátára ül, egy darabig daruzsol, míg azután mindketten az álomra adják magukat.

Nagy multságára szolgál sokszor hűveimnek, mikor velük reggelenkint a fűtött szobámba be-beosonnak a macskák is s mindegyik egy-egy kutyához megy, két lábra áll, körülfogja a kutya nyakát s fejét a kutya pofájához dörzsöli s azután hátára ül a kutyának s ott alszik.

Érdekes, hogy kutyáim az idegen macskát ki nem állhatják s jaj annak az idegen kutyának, amelyik macskáim után rohanni mer; azt irgalmatlanul megtépzák.

Jandrisovits Péter.

SZEMLE.

A madárvédelem érdekében Szölgémi Gyula, az esztergomi állatvédő-egyesület egyik megalapítója, az „Esztergomi Friss Ujság“ f. évi 260-ik számában többek közt a következőket mondja: „Már most kell a gyümölcstermés biztosítására is gondolni. Emlékezzünk vissza 1907-re, midőn a fergek fáinkat elpusztították. Gondoljunk a kis énekesekre, az ingyenes kertészekre, kik semmit sem gyűjthettek hombárba, zsákba, földalatti üregbe, mint a józan, előrelátó gazda. Ezeknek nincs fűtött szobájuk, nem várja a terített asztal, nincs kellő meleg ruházatuk. Leskelődik ellenük a sok elenség, a betegség, a hideg, a nyomor, az éhség. Könyörüljünk rajtuk, hisz amit nekik nyújtunk, azt önmagunknak adjuk. Biztosítsuk életüket eleséggel, meleg fejlesztő zsíros, olajos magvakkal, mivel táplálékukat betakarta a hó. Legyünk irgalmasak, ne zaklassuk

őket, ne fogdossuk el, hanem inkább biztosítsuk életüket. Adjunk azt, amit adhatunk embertársainknak, segítsünk egymáson, de eközben ne feledkezzünk el azokról sem, kik mi miattunk lettek teremtvé. Ha ezeket meggondoljuk, szívünk megnyílik s a hideget a meleg szeretet fogja betölteni.“

A bikaviadalok áldozatai. Az 1907-ik évben 2980 bika és 2720 ló esett el a spanyolországi bikaviadalokon. Mi több, a bikákkal küzdő emberek közül 7 szenvedett halált, 82 pedig sebesülést. A bikaviadalok ocsmány kedvtelése csodálatosképpen mindig több tért hódít, Spanyolországban mindig több új „plazas“-ok emelkednek. A madridi meglévő aréna 15000 embert fogad be és most hamarjában elkészül egy második, melyben 8000 ülőhely lesz. S ez az állam, azt mondják: művelt!

Internationaler Frauenbund für Vogelschutz. (Deutsche Abteilung.) Jahrbuch für das Jahr 1907. — A madarak védelmére alakult nemzetközi nő-szövetség, mely 4 évvel ezelőtt alapított, ez időszerűtlen ügylátszik, csak Németországban vert gyökeret, ahol a német osztály élénk tevékenységet fejt ki. Az idézett évkönyv számos érdekes adatot foglal magában, melyek közül néhányat megemlítünk. Egy fejezetben említés történik a Németországban a madarak védelmére érdekében fennálló egyesületek fejlődéséről. Említésre méltó a stuttgarti „Bund für Vogelschutz“, melynek 12000 tagja van. Ez a Bund csak a lefolyt évben 4298 etető házikót állított fel. E cím alatt: „Madárvédelem a külföldön“ egy szemlében összeállítatnak a külföldre vonatkozó adatok. Magyarországra vonatkozólag nagy elismeréssel nyilatkozik az évkönyv Darányi földművelésügyi miniszterről és arról a munkáról, melyet az ő rendelete következtében Herman Ottó a nemzetközi madárvédő egyezményről írt és mely angol nyelven is kiadatott. Az évkönyv konstatálja, hogy a külföld nagy köszönettel tartozik Magyarországnak e munkáért, melyet az ország igen becses szolgálatait tett a madarak nemzetközi védelmének. —yi—

A lóversenyek megszüntetése Ausztráliában. Az Új-Dél-Wales-i kormány által a fogadások ellen alkotott szigorú törvény, mely mindennemű fogadást magas büntetésekkel sújt, életbelépett. A törvény értelmében a lóversenyek is tilosak. Hír szerint Viktória-állam hasonló törvényt szándékozik hozni. Ezeket a híreket „Anwalt der Tiere“ című folyóirat közli.

Az apáca-lepke pusztítása és a madarak. Az „Erdészeti Lapok“ f. é. november 1-i füzetében Matusovits Péter kir. alerdőfelügyelő a holicsi cs. és kir. uradalomban a Bolle-féle fertőző eljárások eredményéről értekezik és jelentését a következő megszívlelésre méltó szavakkal fejezi be: „Mindezen irtási módszerek azonban eltörpülnek leghűségesebb barátaink, az éneklő madarak munkája mellett. Egy kis cinke többet tesz érdekünkben, mint 2–3 Friedrich-féle lepke-fogógép. Pedig az a szegény kis madár csak védelmünket igényli, egyebet nem. Ezen védelem pedig ugyyszólván költségmentes. Védjük tehát elsősorban is a mi védelmezőinket, a mi kis munkásainkat, a madarakat!“

Madártollak és hullák mint kalapdiszítések. Már ismételve adtunk hírt arról az örvendetes mozgalomról, mely a világon mindenfelé, kivált a nők körében megindult az ellen a barbár divat ellen, hogy madártollak és hullák kalapok és egyéb öltözkészletek diszítésére használtatnak. Az ellentáborból felhangzó érvek némelyikét most azért említjük fel, mert ezek is tanúságot tesznek amellett, hogy mily képtelen mérvben folyik a madarak irtása. Az ellentábornak egy ily felszólalása szerint csak a londoni Themse egyik dockjában áruként mintegy 30 millió korona értékű nyers toll jön forgalomba. Páris a főhely, ahol a tollak kikészítésével foglalkoznak és több ezernyi munkásnak ez a foglalkozás nyújt keresetet. Az ellentábor felpanaszolja, hogy a madártollak és hullák diszítésre való használatának megszüntetése sok ezernyi családot nyomorba döntene. Ezekre a panaszokra igen helyesen jegyik meg a szaklapok azt, hogy a madártollak és hullák divatjának megszüntetése természetesen más diszítési módok és eljárások sorozatát vonná maga után, mely ismét csak egy új iparágak létesülését, vagy a már meglévőeknek — virág- és szalagdiszítések — fellendülését mozdítaná elő. —yi—

Állatvédelem a belga parlamentben. Bauvermans képviselő szöbe hozta különböző távlovaglások terveit, melyek a hadseregben megbeszélés tárgyát képezik. A hadügyminiszter kijelentette, hogy a távlovaglásokat nem fogja engedélyezni.

HIREK.

Személyi hírek. Tóth János vallás- és közokt. miniszteri államtitkár a király ő felsége valóságos belső titkos tanácsossá nevezte ki. Ez alkalomból egyesületünk a következő sürgőnyel üdvözölte öngyméltóságát:

„A legmagasabb kitüntetés alkalmából Nagyméltóságodat üdvözölő egyesületek és testületek sorához őszinte örömmel és mély tisztelettel csatlakozik az

„Országos Állatvédő Egyesület.“

Öngyméltósága köszönetének sajátkezüleg írt levélben volt szíves kifejezést adni.

Horváth Kornél dr., a kiváló orvos és állatbarát folyó évi november hó 10-én Aradon rövid betegség után váratlanul meghalt. Horváth Kornél halálával az orvosi kar és a tudomány érzékeny veszteséget szenvedett. Az elhunyt az állatvédelem ügyének nemes lelkű és nagy műveltségű harcosa volt, minek tanúságát „Néma szenvedők“ című finom érzéssel, tudással és meggyőző erővel írt röpiratában föltalálhatjuk. Egyéb tudományos munkáiból megemlítjük: „A filozófia az orvostudományban“ és „Eszmé és Aforizmák“. Horváth dr. az Aradon alakulóban levő állatvédő Egyesület egyik buzgó tényezője volt és ő volt kismelve az állatvédő egyesület titkárául. Csak mély részvétellel és sajnálattal emlékezhetünk meg a 37 éves ifju korában elhalt tudósról.

Gelléri Szabó János, udvari tanácsos, a dunántuli ref. egyház-kerület tanácsbírája, 1908. november 26-ikán

Budapesten elhunyt. Nevezett egyesületünknek az alapítástól mindmáig hű tagja volt.

A természet védelme. Erről a tárgyról dr. Kováts Lajos Pozsony városi tisztii orvos, az ottani állatvédő egyesület titkára nagy tetszéssel fogadott előadást tartott a Toldy-körben, melynek irodalmi bizottsága ideii munkatervébe is felvette a szocialpaedagogiai vitaesték rendezését. Erre az előadásra és az azt követő vitára, melyben Göndör Károly a kath. népiskolák igazgatója, Császár Mihály dr. főreáliskolai tanár, Krammer József polg. isk. igazgató vettek részt, helyszüke miatt csak a legközelebbi számban terjeszkehdünk ki.

A Berliner Tierschutzvereiii és a Deutscher Tierschutzvereiii. E lapokban már volt szó Németországnak e két leghatalmasabb állatvédő egyesületéről. Olvasóinkat remélhetőleg érdekelni fogja, ha némi közelebbit írunk róluk. A Deutscher Tierschutzverein volt az első Berlinben alakult nagyobb állatvédő egyesület, mely azonban a helyi hatósággal való megegyezés következtében elvállalta a gazdátlan kutyák kezelését és így minden gondja és költsége erre a pusztán helyi érdekű ügyre fordítatik és ez annyira kimeríti az egyesület anyagi és szellemi erejét, hogy az állatvédelmi eszmék terjesztésére nem telik. Ennek felismerése néhány kiváló állatvédőt, elsősorban Beringert és Stenzet arra indította, hogy az egyletből kiváljanak és az állatvédelemnek országszerte való terjesztése céljából egy új egyesületet alapítsanak, mely Berliner Tierschutzvereiii cím alatt létesült. Így történt, hogy elnevezéseikkel merő ellentétben a „német“ egyesület teljesen a berlini helyi állatvédelemre szorított, míg a „berlini“ egyesület az országos propagandát teljesíti. Midőn az új egyesület alakult, Beringer és Stenz, mint az őt egyeslet volt tagjai, arra kötelezték magukat, hogy a „Berlin-i“ egyesület számára Berlinben magában tagokat nem gyűjtenek. Ez alapon most úgy áll a dolog, hogy a berlini helyi érdekű „Deutscher T. V.“ 9000 tagot számlál, a tevékenységét az egész birodalomra, sőt azon túl is kiterjesztő „Berliner T. V.“ pedig csak mintegy 2500 az egész birodalomból kikerülő taggal rendelkezik. Hogy a „Berliner T. V.“ ennek dacára az ismert nagyszabású propagandát fejtheti ki, azt annak köszönheti, hogy néhány nemeslelkű állatvédő igen tetemes adománnyal és hagyománnyal egy igen tekintélyes alapot teremtett az egyesületben. Ebből telik, hogy az egyesület állatvédő naptárát 1½ milliónyi példányban adhatja ki, több százezer lelkésznek és tanítónak ingyen küldi nyomtatványait, 6800 hírlapnak és folyóiratnak küld állatvédő értesítéseket stb. A „Berliner T. V.“-nek az idén Feichmayr Olga úrhölgy, egy tábornok leánya 147000 márka értékű egész vagyonyát hagyományozta. Az egyesület vezetői nagy örömmel fogadták az egyleti vagyonnak ezt a növekedését és a propaganda nagyban való fejlesztését tervezték. Közbejött azonban, hogy a folyó év január 1-től kezdve a nyomtatványok költségei 10%-kal megrágultak, ami ennél a hatalmas egyesületnél kereszám 8000 márka több kiadást jelent, s ez ismét meghiúsította a fovábbi fejlesztésbe vetett reményeket.

—yi—

VEGYESEK.

A karácsonyfa mint madáretető. A kiérdemesült karácsonyfát, úgy újév táján, igen célszerűen fel lehet használni madáretető-készülékkül. Készítünk t. i. különféle hulladék zsirokból, kocsonya maradékokból egy hig, forró levet s abba elkeverünk zúzott ocsut, s egyéb magvakat (kendermag, napraforgómag stb.), úgy hogy az egész méz sűrűségüvé legyen. Ekkor, úgy melegen, kanál segítségével felöntögetjük azt kinn a hidegen a karácsonyfa lombjaira, mely fát aztán, ha ráfagyott a keverék, alkalmas helyre állítunk. E zsiradékos keveréket igen kedvelik a vadmadarak. Ha leélték, a fát tűzre dobhatjuk.

r. r.

A vonuló madarak megjelölése. A madárvonulás egyik legfontosabb és eddigelé legkevésbé ismeretes kérdése az, amely a vonuló madarak téli szállására vonatkozik. Erre nézve csakis a vonuló madaraknak könnyű alumíniumgyűrűkkel való megjelölése nyújthat biztos adatot. Németországban és Dániában már megkezdődtek ezek a kísérletek. Hogy a hazánkban fészkelő vonuló madarak téli szállását megismerhessük, a M. O. K. szintén megkezdte ezeket a jelölési kísérleteket. A különböző nagyságu madarak jelölésére a központ ötféle nagyságu gyűrűt csináltatott és pedig: Fecske-gyűrűt, melynek külső oldalán „Budapest“ fölirat, belső oldalán pedig a folyószám, melyet csak a gyűrű széthúzása után lehet meglátni. Sirály-gyűrűt, kacsagyűrűt, amelyeknek külső oldalán van a folyószám és „Orsz. Központ, Budapest“ fölírás. Gém-gyűrűt, amelynek külső oldalán van a folyószám és „Orsz. Központ, Budapest, Hungária“ fölírás. Végül golya-gyűrűt, amely olyan, mint a gém-gyűrű. A tudomány érdekét szolgálja az, aki a M. O. K.-nak ebbeli törekvéseit mozdítja elő. Mert akinek csak némi hajlama és alkalma is van az ily kísérleteknek a végzésére, azok részére a M. O. K. (VIII, József-körút 65.) egyszerű bejelentés kapcsán is szívesen szolgál felvilágosítással s rendelkezésükre bocsátja díjtalanul a jelölő-gyűrűket is, hogy a különféle gyűrűk alkalmazásával ne állhassanak elő oly zavarok, amelyek a kísérlet eredményeit meghiúsíthassák. A megjelölt madarak a M. O. K.-ban lesznek nyilván tartva.

A Roccoli. Ez a nevük Olaszországban azoknak a berendezéseknek, amelyek segítségével őszidőn százezeit a hasznos vándor-madaroknak az olaszok zsákmányul ejtenek.

A Roccoli tulajdonképen egy kisebb-nagyobb terület, őszkor bogyókat, gyümölcsöket hozó fákkal, bokrokkal. Ennek közepén buvóhely van készítve a fogást intéző ember számára, s itt-ott a bokrok között kiszurt szemű, csalogató énekes madarak vannak kalitkákbán elhelyezve. Két oldalt egy belső szűkebb és egy külső tágabb lyuku hálókerítés van kifizítve.

Amint egy-egy fáradt madár-csapat ezt a területet megszállja, az ember a buvóhelyét elhagyja s ordítva és diabolót (ez ismeretes pörgettyűt) dobálva küzbük, felriasztja s kényszeríti a repülésre. A szegény

fáradt állatok nagyrésze rézsutosan igyekszik elmene-
külni s így belekeveredik a hálókba, hol az ember
nyakukat kitekerve öli le őket.

Mint hogy ezrei vannak az ilyen Roccoli-
knak Olaszországban berendezve s egy-egy ilyen kert tulajdonosa
ezreit semmisíti meg a hasznos madaraknak, elképzel-
hető e pusztításnak óriási mértéke Olaszországszerte.

Mo.

IRODALOM.

Lóra vonatkozó előadás katonai reáliskolában. *Dr. Máday István* dragonyos tiszt, mint értesülünk, nyugvó és mozgó képek vetítésével előadást tartott a lóról és a lovasságról, a kismartoni alsó és felső osztályu katonai reáliskola hallgatóinak.

Ismertette röviden az ásatag lótól kezdve az ősllovak változatait s a mai vad, — elvadult — és szelid lovakat, ezek közül névszerint a nyugoti lovat, majd a keleti vérűek közül az arabs és angol telivért s ezek félvérét, az igazi katonalovat. Pillantást vetve az ó- és középkor lovaira és lovasságára s kiemelve a hazai angol telivéreket közül a világhírű Kincsem-et, a lóversenyek tárgyalásába fogott s a versenylovak gondozása, ápolása, gyógyítása és idomítása tekintetében sok érdekes dolgot sorolt fel, egyben egy pár mozgalmal versenyt mozgóképekben is bemutatván.

Szólt továbbá a lovaglás művészetéről, az évenként megisméltendő tisztversenyekről, a „Jeu de barre”-ról. Szóba hozta a lovas vadászatokat, a távversenyeket. Bemutatott evvel kapcsolatban mozgóképekben jeleneteket a lovasezredek, tüzekek, lovasított sürgönypatrólok életéből s bőséges magyarázatokkal kísérté azokat katonai szempontból és lóvédelmi tekintetben is. Bemutatott még sok egyéb kép között egyet, mely egy dragonyos eskadron átkelését egy folyón lovakkal tüntette fel.

Csak gratulálnunk lehet a fiatal tisztnek ezen — a katonai növendékek ismereteinek öregbitésére irányuló — szép törekvéséhez. (st.)

„Recht den Rechtlosen!” Irta: *Werther Olga*. Második kiadás.

Szerző, *Werther Alvin*, elhunyt tiszteletbeli elnökünk nővére, a nemes érzelmeiről általánosan ismert urhölgy, e becses kis művében mindenekelőtt sajnálattal konstatálja, hogy az Osztrák-Magyar monarchiában oly állapotok forognak fenn állatsanyargatásokban, amilyenek igen kivételesek Európában. Okolja ebben az ideáлизmusnak hovatovább erősebben megnyilvánuló eltűnését és az egoizmusnak, elembertelenedésnek mindinkább való terjedését.

Az állatvédelem terén bizonyos jogokat vindikál az állatoknak, de nincs reménye, hogy javulást idézhet fel a már élemedeit emberi társadalom, bizik azonban abban, hogy a gyermekek célszerű nevelésével, a jövőendő ember-generációk kellő irányításával, erkölcsös-

sebb nevelésével az állatvédelem érdeke is sokat nyerhet s e révén a társadalmi élet ideáлизmusban erősödhetik.

Eseteli a legkülönbözőbb állatkinzásokat, és természetesen súlyosan elítéli mindazokat, akik e cselekvéseikkel megmérgeznek, elembertelenítnek másokat s névszerint a jövőendő emberiséget is, a gyermekek körében.

Számos, remek idézettel bizonyítja, az állatokkal szemben jogtalan, embertelen cselekvéseknek ártó hatását magára az emberiségre s avval végez, hogy: Az emberségesség legyen legfőbb tulajdona az emberiségnek, az legyen irányítója, mértéke kulturájának s igazságszótásának.

A minden szépért és jóért forrón leikesülő urhölgy e szép munkáját olvasóink figyelmébe ajánljuk. *Spectator*.

Szerkeszti **MONOSTORI KÁROLY** tanár, egyesületi titkár, felelős szerkesztő.

Kiadja az **ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET**.

Az Országos Állatvédő Egyesület kiadásában megjelent és az egyesület helyiségében (Ernö-u. 11—13) kaphatók:

ÁLLATVÉDŐK TÖRVÉNYKÖNYVE. Az állatvédelemre vonatkozó összes és az állategészségi nevezetesebb törvények és rendeletek gyűjteménye. Irta: *K. Nagy Sándor*, pestvidéki kir. törvényszéki bíró. Harmadik kiadás. Ára 60 fillér.

AZ OKSZERÜ MADÁRVÉDELEM ESZKÖZEI. Irta *Chernel István*, a Kőszegi Állatvédő Egyesület elnöke. Ára 30 fillér.

LÓGONDOZÁS. A lóismeret és lóhasználás rövid foglalatja. Irta: *Monostori Károly*. Ára 60 fillér.

MAGYARORSZÁG MADÁRVÉDELMEINEK TÖRTÉNETE, FEJLŐDÉSE ÉS JELENLEGI ÁLLAPOTA. 27 ábrával, 3 grafikai táblával. Irta: *Kukuljevič József*. Ára 1 korona.

AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET HUSZONÖT ÉVI MŰKÖDÉSE és az állatvédelmi törekvések Magyarországon. Irta: *Máday Izidor*. Ára 1 korona.

A SZEMELLENZŐRŐL. Irta: *Pákozdy László*. 4 képpel. Ára 20 fillér.

AZ ÁLLATVÉDELEM FONTOSSÁGA AZ EMBERISÉG MŰVELŐDÉSÉNEK SZEMPONTJÁBÓL. Irta: *Kukuljevič József*. Ára 20 fillér.

Országos Állatvédő Egyesület.